

УДК 339.972

Зелінська О.М., к.е.н. доцент

Корольчук Н., ст.гр.МЕВм-51

Луцький національний технічний університет

Продовольча проблема в світі та шляхи її вирішення

Проведено аналіз продовольчої проблеми в світі. Виявлено причини глобального загострення продовольчої кризи і негативні наслідки глобалізації сільськогосподарського виробництва. Обґрунтовано основні шляхи вирішення продовольчої проблеми.

Ключові слова: продовольча проблема, продовольча криза, голод, глобалізація, економіка, сільське господарство, ТНК, СОТ.

Zelynska O., Korolchuk N.

Food problem in the world and its solving

Experts predict that in the next 30-40 years the problem of food security will be released first in the world, as natural resources are reduced and leading factor in the foreign policy of all countries in the world will provide the population with food.

The study is the food problem for decades, but it is not only not solved, but significantly deteriorated so far in the context of globalization.

Despite the attention to this issue by the international community every year the number of hungry people in the world increases.

Overall, from 1970 to the present time, the world population has doubled and the number of hungry people - three times.

Some countries suffer from hunger and malnutrition, while others strive to achieve harmonious diet, and some are forced to fight or surplus food, or excessive consumption.

Currently used by almost all or almost all of the land is suitable for cultivation. According to the Food and Agriculture Organization, the share of agricultural land over the past 30 years has increased from 33.13% to 35.71% of the planet's land, and the share of arable land - from 10.41% to 11.03%, or one percent. The area of cultivated land from 1961 to 1990 increased from 1.3 billion. Ha to 1.4 billion. Ha. Practically there was stabilization of arable land.

If the whole world's agricultural land over the past 50 years have increased (10%), the developed countries are taken out of agricultural use of land at 5.5%. Developing countries, on the contrary - these areas have increased by 27%. The relative energy efficiency of agricultural production for the XX century. decreased 10-50 times, which gives grounds to conclude the existence of the energy problem. Trends in agricultural production systems show that more advanced technology in terms of humanity less effective in terms of use of the capacity of the biosphere. The result of "green revolutions" confirm this.

In Western countries has accelerated the integration of agricultural production in an increasingly efficient agribusiness TNCs (transnational companies). The most rapidly developing areas end processing, storage and transportation of agricultural products and food processing. Unfortunately, increasing the production of transgenic and modified products. So today it is actually not the lack of food, and the existence of the crisis of overproduction and unfair distribution.

Globalization of Agricultural Economics - a complex and contradictory process. On the one hand, it promotes economic integration between states, creates the conditions for access to advanced technologies of agricultural production, saves resources, stimulating global progress in agriculture. On the other hand, globalization has negative effects - in developing countries, commodity structure of agricultural production has a "colonial" character. Today there are many opportunities to increase food production in the world, improving soil fertility, use of biological resources of the sea and ocean waters, the widespread use of solar energy, the development of genetics, breeding to improve the adaptive properties of the salt business cultures withdrawal productive breeds of animals.

It is necessary to rethink current approaches to how grown, distributed and consumed foods. Hunger - the problem is not production, but rather the distribution and morality

Key words: food problem, food crisis, famine, globalization, economics, agriculture, TNS, WTO.

Зелинская О.Н., Корольук Н.

Продовольственная проблема в мире и пути ее решения

Произведен анализ продовольственной проблемы в мире. Выявлены причины глобального обострения продовольственного кризиса и негативные последствия глобализации сельскохозяйственного производства. Обоснованы основные пути решения продовольственной проблемы.

Ключевые слова: продовольственная проблема, продовольственный кризис, голод, глобализация, экономика, сельское хозяйство, ТНК, ВТО.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. За прогнозами фахівців, у найближчі 30-40 років проблема продовольчого забезпечення вийде на перше місце в світі, оскільки запаси природних ресурсів скорочуються і провідним чинником зовнішньої політики всіх держав світу стане забезпечення населення продовольством.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Продовольча проблема не є новою в глобалізованому світі. Її аналізу та пошуку шляхів вирішення

присвячено достатньо наукових праць, як зарубіжних, так і вітчизняних фахівців, зокрема: О.Г. Білорус, М.В. Зубець, М.В. Малахової, В. Мейєрс, П.Т. Саблук, Ф. Фуллера, Д. Хейєс та ін. Разом з тим залишаються недостатньо вивчені і вимагають подальшого глибокого дослідження ряд організаційно-економічних питань з проблем продовольчого забезпечення, які створює або поглиблює глобалізація.

Цілі статті. Мета дослідження полягає у проведенні аналізу рівня продовольчого забезпечення в світі та пошуку шляхів вирішення продовольчої кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Дослідження продовольчої проблеми ведеться вже кілька десятиліть, але вона не тільки не вирішена, але й істотно погіршилася до теперішнього часу в умовах глобалізації.

Незважаючи на пильну увагу до цієї проблеми з боку світової спільноти, щороку чисельність голодуючих у світі збільшується (рис. 1).

У цілому, з 1970 року і по теперішній час, чисельність населення планети збільшилася в два рази, а кількість голодуючих – у три рази [6].

Одні країни страждають від голоду і недоїдання, інші прагнуть досягти гармонійного раціону харчування, а деякі змушені боротися або з надлишками харчових продуктів, або з надмірним їх споживанням. На сьогодні у світі кількість людей, які страждають ожирінням (понад 1 млрд.), перевищило число тих, хто недоїдає [4, с. 88].

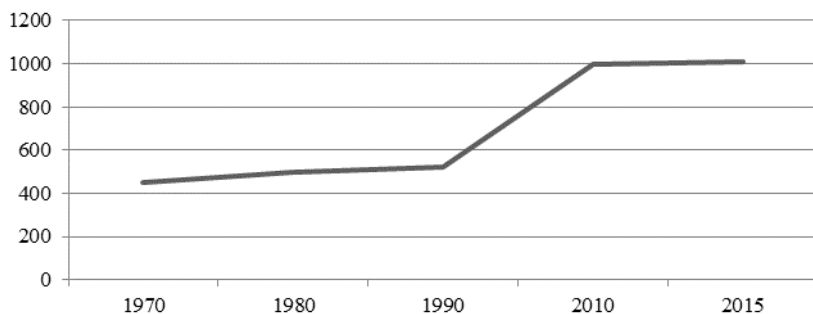

Рис. 1. Динаміка чисельності голодуючих у світі, млн. осіб*
Складено на підставі джерела [6]

Наразі практично використовується вся або майже вся придатна для обробітку земля. Згідно з даними Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО), частка сільськогосподарських земель за останні 30 років зросла з 33,13 % до 35,71 % всієї суші планети, а частка ріллі – з 10,41 % до 11,03 %, тобто на частки відсотка. Площа оброблюваних земель з 1961 р. по 1990 р. збільшилася з 1,3 млрд. га до 1,4 млрд. га [6]. Практично відбулася стабілізація площі орних земель.

Якщо загалом у світі площі сільськогосподарських земель за останні 50 років зросли (на 10 %), то розвинені країни вивели з сільськогосподарського використання біля 5,5 % земель. Країни, що розвиваються, навпаки, – збільшили ці площі на 27 %. Відносна енергетична ефективність виробництва сільськогосподарської продукції за ХХ ст. знизилася у 10-50 разів, що дає підстави констатувати існування енергетичної проблеми [8, с. 220]. Тенденції розвитку систем виробництва сільськогосподарської продукції свідчать, що більш прогресивні технології з точки зору людства менш ефективні з точки зору використання потенціалу біосфери. Підсумок «зелених революцій» підтвердження цьому.

У світовому ВВП триває падіння питомої ваги сільського господарства. Так, ВВП з 1990 р. по 2015 рр. знизився: у розвинених країнах з 2,7 % до 1,6 %; у країнах, що розвиваються – з 14,8 % до 10,3 %; у країнах з перехідною економікою – з 18,8 % до 6,1 % [7].

У країнах, що розвиваються (аграрних), у сільському господарстві зайнята майже половина економічно активного населення. При цьому в розвинених країнах спостерігається криза перевиробництва продуктів харчування, а в аграрних, навпаки, одна з найгостріших проблем – продовольча (проблема недоїдання і голоду) [1, с. 55].

У країнах Заходу прискорився процес інтеграції аграрного виробництва в дедалі більш ефективний агропромисловий комплекс ТНК (транснаціональні компанії). Найбільш швидко розвиваються кінцеві сфери переробки, зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції, а також харчова промисловість. Але, на жаль, зростає виробництво трансгенної та

модифікованої продукції. Тому на сьогодні мова йде власне не про нестачу продовольства, а про існування кризи її перевиробництва і несправедливого розподілу.

Глобалізація економіки сільського господарства – складний та суперечливий процес. З одного боку, вона сприяє економічній інтеграції між державами, створює умови для доступу країн до передових технологій виробництва сільськогосподарської продукції, забезпечує економію ресурсів, стимулює світовий прогрес у сільському господарстві. З іншого боку, глобалізація несе негативні наслідки – в країнах, що розвиваються, товарна структура сільськогосподарської продукції має «колоніальний» характер. Динаміка зовнішньоекономічних зв'язків у світовому агропромисловому комплексі свідчить про часті випадки банкрутства малих аграрних фірм та про зниження рівня життя на селі [3, с. 240].

Введення у СОТ договорів по сільському господарству («Угода про сільське господарство» (Agreement on agriculture), «Угода про застосування санітарних та фітосанітарних норм» (SPS), «Угода з прав інтелектуальної власності» (TRIPS)) – вказує на те, що перемогли інтереси транснаціональних корпорацій. Ці корпорації зацікавлені в тому, щоб створити правову основу для необмеженого доступу до ресурсів всіх країн світу (насіння, знань, води та ін.) і міжнародних ринків збуту.

Для забезпечення потреб зростаючого населення Землі в найближчі 30 років необхідно збільшити сільськогосподарське виробництво щонайменше у півтора разу в світовому масштабі та удвічі у країнах, що розвиваються. При цьому світові запаси зерна зменшуються просто катастрофічно.

За останні 20 років людство стало свідком докорінного перелому тренду цін на продовольство. Аналітики Goldman Sachs [5] навіть запропонували новий економічний термін – «агфляція». Він використовується для позначення процесу випереджального збільшення ціни на продовольство і технічні культури сільськогосподарського походження порівняно з загальним зростанням цін або зростанням цін у несільськогосподарській сфері.

Отже, за проведеним дослідженням продовольчої проблеми в світі можна підсумувати наступне:

– збільшується чисельність голодуючих у світі за наявної тенденції збільшення виробництва продовольства. При цьому здійснюється негативний вплив на навколишнє середовище, знижується поживна цінність продуктів харчування і збільшується виробництво генномодифікованої продукції;

– при виробництві сільськогосподарської продукції не враховуються біологічні закони, закони мікробіологічного середовища землі, води й енергетичні потоки (природної і антропогенної енергії). У світі існує нерівність щодо володіння ресурсами та матеріальними благами;

– виробництво сільськогосподарської продукції концентрується у руках транснаціональних корпорацій, що призводить до монополізації агропромислового комплексу світу.

Виходячи із зазначеного, можна сформулювати основні положення щодо вирішення світової продовольчої проблеми (рис. 2).

На сьогодні існує безліч можливостей збільшити виробництво продовольства у світі: підвищення родючості земель, використання біологічних ресурсів морських і океанських вод, широке застосування сонячної енергії, розвиток генетики, селекції для підвищення адаптивних властивостей сіль господарських культур, виведення продуктивніших порід тварин.

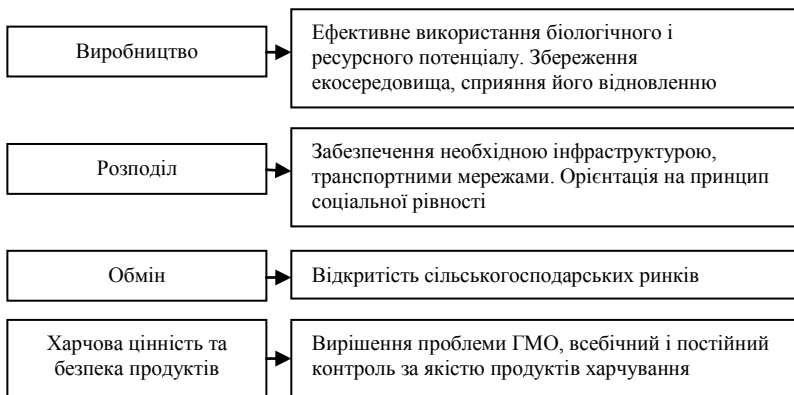

Рис. 2. Основні шляхи вирішення світової продовольчої проблеми* *Розроблено автором

Висновки. На сьогодні продовольчу проблему у світі визнано глобальною. Людство дедалі чіткіше усвідомлює, що розвиток агросектору має ключове значення для подолання бідності і браку продовольства. З метою вирішення світової продовольчої проблеми необхідно:

1. При виробництві сільськогосподарської продукції враховувати біологічний та ресурсний потенціали країни; забезпечувати відтворювальні процеси, включаючи проведення низки природоохоронних і відтворювальних заходів, збалансоване використання земельних, лісових та водних ресурсів.

2. У рамках багатосторонньої системи регулювання світової торгівлі (СОТ) доцільно формувати звід правил, який буде враховувати специфічні особливості різних країн, мати достатню гнучкість, сприяти здійсненню найбільш оптимальної комбінації заходів у сфері проведення торговельної політики з тим, щоб досягти продовольчої забезпеченості всіх країн, ліквідувати несправедливі торгові угоди й експортні сільськогосподарські субсидії, а також біржові спекуляції.

3. У сфері споживання продуктів харчування необхідно виділити інформаційну складову, яку пропонуємо розглядати як забезпечення захисту споживача від морально-психологічного впливу, що завдає шкоди його ментальному і фізичному здоров'ю. Слід переосмислити існуючі підходи до того, як вирощуються, розподіляються та споживаються продукти харчування. Голод – проблема не виробництва, а скоріше розподілу і моральності.

1. Білорус О.Г. Глобальна продовольча безпека : монографія / О.Г. Білорус, М.В. Зубець, П.Т. Саблук. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2009. – 486 с.
2. Малахова Л.В. Глобальна продовольча проблема в контексті пріоритетів економічного розвитку світового господарства : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.02 / Л.В. Малахова ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2014. – 21 с.
3. Пилипенко К.А. Продовольча безпека країни – її соціально-економічні напрямки / К.А. Пилипенко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – Вип. 2. – С. 239–243.
4. Продовольча безпека : світові тенденції та національні особливості : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 60-річчю каф. [економіки пром-сті], 25 верес. 2014 р. / Одес. нац. акад. харч. технологій, Каф. економіки пром-сті. – Одеса : Фенікс, 2014. – 176 с.

5. Сайт Інвестиційної компанії США «Goldman Sachs» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.goldmansachs.com>.
6. Сайт Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://faostat.fao.org>.
7. Сайт «Україна й СОТ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wto.in.ua>.
8. Стежко Н.В. Глобальна продовольча проблема : її особливості та імперативи вирішення в сучасних умовах : монографія / Н.В. Стежко. – Кіровоград : Поліграф-сервіс, 2016. – 559 с.
9. Цанько Я.О. Основна мета та завдання створення СОТ і її роль у міжнародній торговельній системі / Я.О. Цанько, Ю.С. Козинець // Митна справа. – 2015. – № 5. – С. 10–14.